విజయం గర్వం

"నంబరు ౧౦వ పేపరు ఎవరిది?"

అని హైస్కూలు హెడ్‌మాస్టరయిన గోవిందరావుగారు స్కూలు ఫైనలు క్లాసు పిల్లలను అడిగాడు.

ఆయన కెదురుగా బల్లమీద వనజాక్షి, ఆమె తరువాత ఆరుగురు విద్యార్థినులు వరుసగా కూర్చున్నారు. క్లాసు చాలా నిశ్శబ్దముగా ఉన్నది. క్రిందటివారములో జరిగిన వ్యాసరచన పోటీ ఫలితాలు తెలిపే దినమది. దానిలో ప్రథములుగా వచ్చినవారికి బహుమానముగా గాంధీజీబొమ్మ చెక్కిన అరతులము బంగారు పతకము ఇస్తారు. బహూకరింపబడినవారికే కాకుండా, ఆ స్కూలుకు కూడా ఎంతో ఖ్యాతి వస్తుంది. అంతటి అత్యద్భుతమైన మేధావులెవరో-ఎవరు నోచుకున్నారో ఆ బహుమానానికీ, ఆ ఖ్యాతికీను!

హెడ్‌మాస్టరు అడిగిన ప్రశ్నకు "ఎవరిది - ఎవరిది" అనే సందేహపు ప్రశ్నలు ప్రతివారికీ కలిగి, దానికి జవాబు ఎవరు ఇస్తారో ఎవరిది ౧౦వ నెంబరు పేపరో అని విద్యార్థినులందరూ అప్పటి కప్పుడే తలలు త్రిప్పి చూస్తున్నారు.

వనజాక్షి తల త్రిప్పకుండా తన విశాలనయనాలను మాత్రము ఇటు అటు త్రిప్పి దృక్కులు సారించింది.

౧౦వ నంబరు గల పేపరు నాదండీ" అని ఒక సన్నని కంఠము నిశ్శబ్దాన్ని భేదిస్తూ ఆ గదిలో నాలుగుమూలలా విహరించింది.

దాదాపు నూటపాతికమంది విద్యార్థినులు సమావేశమయిన ఆ హాలులో ఆ బాలిక సన్నని కంఠధ్వని మారు మ్రోగింది.

చివరి బల్ల దగ్గరనుండి తెల్లటి చీరె ధరించిన ఒక బాలిక మందగమనముతో హెడ్‌మాస్టరును సమీపించి నమస్కరించింది.

"నీ పేరేమిటమ్మా" అన్నారు ఉపాధ్యాయులు.

"నా పేరు పద్మావతి" అని అక్కడే నిలబడిపోయిందా బాలిక.

"మన స్కూలులో క్రిందటి వారము జరిగిన 'యంత్రయుగము' అనే వ్యాసరచన పోటీలో ప్రథమురాలుగా పద్మావతి వచ్చింది. ఇదివరలో నిశ్చయించినట్లుగా బంగారుపతకము ఇవ్వటమేకాకుండా రెండు సంవత్సరాలవరకు విద్యార్థి వేతనము నెలకు ౨౦ రూపాయల చొప్పున ఈ బాలికకు ఇవ్వవలసినదిగా మన పాఠశాల అధ్యక్షులు సెలవిచ్చియున్నారు. ఈ సందర్భములో కుమారి పద్మావతిని అభినందిస్తూ, తక్కిన విద్యార్థినులను ప్రోత్సహిస్తున్నాను" అంటూ హెడ్ మాస్టరుగారు విద్యార్థినుల నమస్కారములను అందుకొని ఆ గదినుండి వెళ్ళిపోయినారు.

బాలికలందరూ పద్మావతిచుట్టూ చేరి, "మాకు విందు ఎప్పుడు చేస్తావు పద్మావతీ? బహుమానము సంపాదించుకొని ఇంటికి వెళ్లుదామని చూస్తున్నావేమో" అంటూ ఆ బాలికకు ఊపిరి సలుపనీయకుండా చేశారు.

వనజాక్షి కూర్చున్న చోటినుండి కదలలేదు. కాని జరుగుతున్న సందడినంతా గమనిస్తూనే ఉన్నది. జరిగినదానికి ఆమె కన్నులు జపాకుసుమాలయినవి. ఆమె విశాల ఫాలభాగముమీద తిలకమునకు మారుగా అంటించుకున్న టిక్లీ ధూర్జటి మూడవ నేత్రమువలె మెరయజొచ్చినది. తత్తరపాటువలన ఆమె జడలు రెండూ త్రుళ్ళిన త్రాచులవలె గళమునకు రెండు ప్రక్కలా కదలసాగినవి. ముఖమునకు అద్దినపూత కరుగజొచ్చినది. అరకాళ్ళు చెమర్చినవి.

స్కూలు విడిచిన ఒక గంటకు బాలికలందరూ ఇళ్ళు చేరుకున్నారు.

అందరూ వెళ్ళిన తరువాత వనజాక్షి మెల్లగా లేచి పాఠశాల ఆవరణములో తనకొరకు ఎదురుచూస్తూ ఉన్న కారులో కూర్చుని డ్రైవరుకొరకు హారన్ మ్రోగించింది.

* * * * *

పద్మావతి ఒక పేదబాలిక. గుమాస్తా జీతముతో జీవితము గడుపలేక ప్రపంచ మహాయుద్ధ సమయములో ఆమెతండ్రి సైన్యములో చేరిపోయినాడు.

రెండు సంవత్సరాల వరకూ ఆయన పంపుతున్న పైకము చేరుతూవచ్చింది. అటు తరువాత ఆయనను గురించిన వివరాలు వీళ్ళకు తెలియలేదు. డబ్బు రావటము కూడా ఆగిపోయింది. తరువాత చాలాకాలానికి అతని జీతము తాలూకు పైకము, బట్టలు సర్కారు వారు పంపివేసినారు.

ఏకైక పుత్రికను ఆధారంగా చేసుకొని పద్మావతి తల్లి సుందరమ్మ ఆ ఊరు చేరింది. కూతురు పరీక్ష ప్యాసుకాగానే ఏదో ఒక ఉద్యోగములో చేర్పింప వచ్చునని ఆమె సంకల్పించింది.

పద్మావతి స్కూలునుండి ఇంటికి రాగానే తల్లితో తన బహుమానపువార్త చెప్తూ "అమ్మా! నేను క్రిందటినెలలో విద్యార్థి వేతనము కొరకు ఇచ్చిన దరఖాస్తు వల్ల-నాకు నెలకు ఇరువది రూపాయల వేతనము ఇకనుంచి ఇస్తారట ఈ వ్యాసరచన పోటీలో గెల్పొందినందువల్ల బంగారుపతకము ఇస్తున్నారమ్మా. ఇంక రెండేళ్ళవరకు నా చదువు విషయములో నిశ్చింతగా ఉండవచ్చును" అంటూ తల్లిపాదాలకు నమస్కరించింది.

"ఈ బాలికనూ, విద్యాభివృద్ధినీ చూచి ఆనందించే భాగ్యము తండ్రికి లేక పోయెగదా" అని ఆ మాతృదేవి కన్నులు చెమ్మగిల్లినవి.

* * * * *

మధ్యాహ్నము పన్నెండు గంటల సమయము. స్కూలు పిల్లలకు విడుపువేళ.

విద్యార్థినులు భోజనాలు చేయటానికి రేకులతో షెడ్డును క్రొత్తగా వేశారు. పిల్లలందరూ టిఫిన్ కారియర్లతో అక్కడికి చేరుకుంటున్నారు. కొంతమందికి ఇళ్ళ దగ్గరనుండి అప్పుడే నౌకర్లు భోజనము తెస్తున్నారు.

పద్మావతి తన వెంబడి తెచ్చుకున్న ఫలహారపు డబ్బాను చేతపట్టుకుని షెడ్డులోనికి వచ్చింది.

కొన్నిదినాలనుంచీ తోటి విద్యార్థిను లెవరూ ఆమెతో సంభాషించటము లేదు. ఆమె డబ్బాతో షెడ్డులో ప్రవేశించిగానే అందరూ కలిసి ఒక్క పెట్టున పెద్దగా నవ్వారు.

ఏదో ఆలోచిస్తూ వస్తూఉన్న పద్మావతి, వాళ్లనవ్వుతో, తలయెత్తి ఒకసారి వాళ్లందరినీ వీక్షించింది. తిరిగి తల వంచుకొని దీర్ఘాలోచనతో ఒకబల్లమీద కూర్చుని జొన్నరొట్టెను తుంపుకొని తినుట కారంభించింది. అవతలవారి భోజనా లయినవి కాబోలు ఆటలలోకి దిగినారు. చేతులు తుడుచుకున్న తువ్వాలును ఉండగా చుట్టి బంతి ఎగురవేసినట్లుగా ఒకరి చేతిలోనుంచి ఇంకొకరు అందుకొంటూ ఎగురవేస్తున్నారు.

పద్మావతి రొట్టె తింటున్నది. చల్లారి బిగిసిపోయిన జొన్నరొట్టెను తిన టము కష్టమైన పని. ఫలహారము చేసిన తరువాత విడుపు సమయములో సంగీత సాధన కావలసియున్నది. అదిగాక పరీక్షలు దగ్గరకి వచ్చినవి కాబట్టి చదువుకో వలసినది చాలా ఉన్నదనే బెదురు మనసులో ఒక పక్కన ఉన్నది.

ఇంతలో అవతల ఆటలాడుతున్న విద్యార్థినుల చేతులలోనుంచి ఉండ చుట్టిన తువ్వాల వచ్చి పద్మావతి రొట్టెడబ్బామీద పడి, ఆమె తింటూతింటూఉన్న రొట్టెను మట్టిపాలు చేసి వేసినవి.

తల పైకెత్తి వ్యవహారము గ్రహించిన పద్మావతి డబ్బాదులిపి మూతపెట్టు కొని అక్కడినుంచి వెళ్ళి సంగీత సాధనకొరకు అనువైన గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

అరగంట తరువాత ఆమె గదిబయటికి వస్తుండగా ప్రక్కగదిలోనుంచి స్పష్టంగా మాటలు వినిపించినవి.

"మీరు నిజమనుకున్నాసరే. అబద్ధమనుకున్నాసరే- నేను చూసినది అక్షరాలా నిజము. ఆ పేపర్లన్నీ మీరు ఎవరిచేత దిద్దించినారో___వారి దగ్గరికి రెండు పూటలా పద్మావతితల్లి, పద్మావతీ వెళ్లతూఉండేవారు. వాళ్లు చెప్పి మార్కులు వేయించు కొన్నారు. ఈ బూటకపు వ్యవహారానికి మీరు పతకము ఇచ్చి గొప్పగా సన్మాని స్తున్నారు. కానీయండి ఆపిల్లకు సహాయము చేయాలని మీ మనసులో ఉంటే వేరొక విధముగా చేయకూడదూ" అన్న వనజాక్షిమాటలు పద్మావతి హృదయానికి ములుకులవలె తాకినవి.

వ్యాసరచనపోటీ జరిగిన దగ్గరనుండి వనజాక్షి వైఖరి పద్మావతికి సందే హంగానే ఉంటున్నది. అంతకు పూర్వము మనసువిప్పి మాట్లాడకపోయినా ఇంత

వై ముఖ్యము లేకుండా ఉండేది. తాను పట్టుచీరె కట్టుకున్న దానికంటె పద్మావతి సాదాచీరెకు రెండుమూడు చినుగులు కవబడితే ఆమెకు మహా సంతృప్తి కలిగేది.

"ఆ పద్మావతి అటువంటిది కాదు. నాకు బాగా తెలుసు. వాళ్ళు రెండు పూటలా ఎవరింటికి వెళ్ళగా నీవు చూశా నంటున్నావో. వారికి కాదు మేము పేపరు ఇచ్చినది. నీవు పొరబడుతున్నావు వ న జా క్షి !" అని హెడ్‌మాస్టరుగారు అంటున్నారు.

ఈ మాటలన్నీ స్పష్టంగా విని పద్మావతి వికలమయిన మనస్సుతో క్లాసు లోకి వెళ్లి కూర్చున్నది.

ఆ సాయంత్రము ఆరుగంటల సమయములో వనజాక్షి, ఆమెతల్లి హెడ్ మాస్టరుగారింటికి వెళ్లారు. ఆయన ఎదురుగావచ్చి స్వాగతమిచ్చి లోపలికి తీసుకొని వెళ్ళారు.

వాళ్ళు ఏ పనిమీద వచ్చారో, తన కేవిధమైన ఉత్తరువులిస్తారో నని ఆయన హృదయములో ఆందోళన బయలుదేరింది. మేఘగర్జనము తరువాత పిడుగు పాటున్న కెదురుచూసినట్లుగా వాళ్ళ రాక తరువాత పెద్ద అవాంతరము వచ్చి తీరుతుందనే భయము కలిగింది ఆయనకు.

"ఏమిటండి ! అమ్మాయి రేపటినుంచీ మీ స్కూలుకు రానంటున్నదేమండీ" అని వనజాక్షితల్లి అన్నది.

ఏదో తనమీద తల్లికి చాడీ చెప్పి ఉంటుందని హెడ్‌మాస్టర్‌గారికి తెలిసి పోయింది. అప్పటికి ఆయనకు స్ఫురించింది పద్మావతి విషయములో వనజాక్షి కేదో అసంతృప్తి కలిగిందని.

"ఏమిటమ్మా వనజాక్షి ! నీ కేమీ కష్టము కలిగింది ? నాతో చెప్పమ్మా" అన్నారు.

వనజాక్షి నేలచూపులు చూస్తూ తల పైకెత్త లేదు.

"ఏమిటోనండి. ఒకరోజు సాయంకాలము స్కూలునుంచి రాగానే ఏడుస్తూ పడుకున్నది. తండ్రిగారూ, నేనూ ఎంత అడిగినా జవాబు చెప్పలేదు. ఏమిటో

చిన్నబుచ్చుకుని ఇంట్లో తిరుగుతున్నది. వారు సంగతేమిటో మీ దగ్గరికి వెళ్ళి తెలుసుకొమ్మని అన్నారు" అన్నది తల్లి.

"ఏమిటమ్మా వనజాక్షీ! నాతో చెప్పవమ్మా" అని అడిగారు మాష్టరుగారు.

"నేను ఆ స్కూలులో ఇంక చదవనండీ. ముష్టి పిల్లలను మహాపెద్దవాళ్ళ వలె గౌరవించే చోటికి నేను ఎట్లా రావాలి? ఆ పిల్లకు అసలే కళ్ళు నెత్తిమీద ఉన్నాయి. దానికితోడు మీరు చేసిన సన్మానముతో మరింత అహంకారము వచ్చి అందరినీ తృణీకరిస్తున్నది. నే నా స్కూలుకు రేపటినుంచీ రాను" అని వెక్కి వెక్కి ఏడవటము ప్రారంభించింది.

"అదిటమ్మా సంగతి? మేము ఇంకా ఆ విషయము బాగా ఆలోచించ లేదుగా? నీకు వచ్చిన సందేహము అదేనా? నేను చూస్తాలే. నాతోనే చెప్పక పోయినావా! ఇంత చిన్న విషయము అమ్మగారి వరకూ పోనిచ్చావా?" అన్నారు.

రకరకాల మనస్తత్వాలు కల పిల్లలతో మెలగిన ఉపాధ్యాయుడు కావటము వల్ల వాళ్ళను సమాధాన పరచి అప్పటికి పంపివేశారు. కాని ఆయన కది పెద్ద చిక్కుగానే తోచింది. పద్మావతి బీదబాలిక అయినా ఆత్మగౌరవము గలదీ, తెలివైనదీను. ఆమె స్వయంకృషి చేతనే పైకి వస్తున్నదని ఆయన అంతరాత్మకు బాగా తెలుసు. కాని వనజాక్షి విషయములో మాత్రము గౌరవముతో కూడిన అభిమానమువల్లనూ, పలుకుబడి గల పెద్ద అధికారి కుమార్తె కావటమువల్లనూ వ్యవహారరీత్యా ఆయన బుద్ధి అంతరాత్మను గెలువవలెనని పోరాటము సాగిస్తున్నది.

* * * * *

మరునాడు క్లాసులోకి పిల్లలంతా వెళ్ళుతున్నారు. పద్మావతి క్లాసు గదిలోకి వెళ్ళి బల్లమీద తన స్థానములో కూర్చొనబోయినది. బల్లమీద సరిగా ఆమె కూర్చొనేచోట ముష్టిపిల్ల అని ఇంగ్లీషులో వ్రాసిన చీటీ ఒకటి అంటించబడి ఉన్నది. దానిని చూసినవెంటనే ఆమె సుందరనయనాలలో నీళ్ళు తిరిగినవి. ఉపాధ్యాయులతో చెప్పవలెనని ఆమెకు ముందుగా తోచినదికాని, చెప్పినందువల్ల తెలియని వాళ్ళకు కూడా తెలిసిపోయి అనవసరమయిన అల్లరి జరుగుతుందేమోనని

జంకి వెంటనే సంక్షేపించుకొన్నది. ఆ చీటీ చింపివేసి ఆ క్లాసు అయ్యేవరకూ అట్లాగే కూర్చున్నది. ఆమె మనసంతా చీటీ చూపిన దగ్గరనుండి వికలమయి పోయికది.

స్కూలునుంచి ఇంటికి పోతూ ఉండగా పదెనిమిది మంది పిల్లలు 'పుష్టి పిల్ల' అని అరిచారు. ఆమె వెనుకకు తిరిగిచూడగా ఎవరూ కనబడలేదు;

ఆమె రెండు ఫర్లాంగులదూరము మూడు నిమిషాలలో చేరింది.

ఆ రాత్రంతా కన్నుమూయకుండా తెల్లవారే వరకూ వేగించి ఒక నిశ్చయానికి వచ్చింది.

ఆ మరునాడు స్కూలుకు పోయి నీళ్ళునిండిన కళ్ళతో క్లాసులోకి వెళ్ళి, "మాష్టరుగారూ! ఈ స్కూలులో ఇంక క్షణమైనా చదవలేను. దయచేసి నాకు సర్టిఫికేటు యిప్పించండి, నే నింకా మొండిదానివలె ఇక్కడే చదివితే మా కుటుంబానికి మిగిలిన ఆ ఒక్క మర్యాదకూడా పోతుంది. నాకు సెలవు ఇప్పించరూ" అన్నది.

"ఏమిటమ్మా పద్మావతీ, కళ్ళనీళ్ళెందుకు? నాతో చెప్పు" అన్నారు ఉపాధ్యాయులు.

"నేను ఏమనీ చెప్పలేను. ఇక ఒక్కక్షణము ఆలస్యమయినా నామర్యాద కాస్తా జారిపోతుంది." అని కళ్ళు ఒత్తుకున్నది.

పిల్లలంతా విషయము ఎట్లా మారుతుందోనని ఆతురతతో చూస్తున్నారు.

తాను సూచించదలచిన పథ్యమునే రోగి కోరటములో వైద్యునకు కలిగే సౌలభ్యము పద్మావతి కోరికతో ఉపాధ్యాయునికి కలిగింది.

వెంటనే ఆయన కుర్చీమీదినుంచి లేచి బయటికి వచ్చారు పిల్లలందరికి నమస్కరించి పద్మావతికూడా బయటికి వెళ్ళింది.

"అమ్మా పద్మావతీ! ఈ లోకములో ఎంతమంచివాళ్ళకయినా మంచిపేరు రావటము కష్టము. నేను ఈ స్కూలు కమిటీ వారితో మాట్లాడి నీకు ఏర్పాటయిన

విద్యార్థి వేతనము ఇస్తూ మరొక స్కూలులో నిన్ను చేర్పించే ఏర్పాటు చేస్తాను. దుఃఖపడకమ్మా" అని ఆమెను ఓదార్చారు.

పద్మావతి ఆయనకు నమస్కరించి గేటువైపుకు నడక సాగించింది.

టిష్యూచీరె ధరించిన వనజాక్షి బిరుసెక్కిన ముంగురులు ముఖంమీదికి జారగా తల పంకిస్తూ విజయగర్వముతో వికటాట్టహాసము చేయటము నాలుగు బారల దూరాన ఉన్న పద్మావతికి వినపడింది.